

Nieuwsbrief september 2019.

In deze nieuwsbrief:

- *Schrijvers bijeenkomst van 16 oktober*

- *Een bijzonder familieverhaal van een schrijver*

Op **16 oktober in de middag** geven wij voor de tweede en **laatste keer** de workshop "het raadplegen van online archieven".

Onderwerp: Het raadplegen van online archieven.

Bij het schrijven van een levensboek komen vaak oude plekken en omstandigheden van vroeger ter sprake. Ook voorouders worden wel eens genoemd. Het is leuk en soms ook nuttig om er meer van te weten. Ook kan archiefmateriaal dat op internet te vinden is, helpen bij het ophalen van herinneringen bij de verteller. Het kan een meerwaarde voor het uiteindelijke boek betekenen om dit soort informatie te gebruiken.

Maar: hoe doe je dat? Waar kan ik wat vinden? Welke vrij toegankelijke online archieven zijn er allemaal?

Deze unieke workshop die wij in het voorjaar al een keer met succes hebben gegeven, wordt nu **éénmalig** herhaald. Degenen die op de wachtlijst stonden hebben hiervoor een persoonlijke uitnodiging gehad.

Er zijn echter nog een paar plaatsen beschikbaar; aanmelden via info@haagselevensboeken.nl

Een bijzonder familieverhaal van een schrijver.

Hieronder publiceren wij een eigen familieverhaal van een schrijver. Dit verhaal illustreert onder andere hoeveel informatie je op internet kunt vinden (zie ook bovengenoemde workshop). Publicatie zal ook plaatsvinden in het tijdschrift voor Genealogie.

Met dank aan Corry Verver:

Het scharenslijpersjong

Het verhaal van een deftige tante, een beruchte Italiaanse familie en een onwettig kind

"Jullie moeten maar heel lief zijn voor die arme tante Guul, want zelf heeft ze nooit kindjes gekregen", zo werd altijd tegen mijn zusjes en mij gezegd. En dus gaven wij tijdens familiebijeenkomsten braaf handjes en kusjes aan deze deftige tante die op de statige Laan van Meerdervoort in Den Haag woonde.

Maar toen ik mij vele jaren later ging verdiepen in onze familiegeschiedenis, kwam ik erachter dat onze arme tante Guul wel degelijk een kindje had gekregen. Benieuwd naar wat er van dit ondergeschoven kind was terechtgekomen, ging ik op onderzoek uit en deed een onthutsende ontdekking.

Het leven van tante Guul (1895-1988) is niet altijd gemakkelijk geweest. Ze is geboren in Rotterdam als derde kind van Franciscus en Henderijntje van den Oever, mijn overgrootouders. Er zouden nog vijftien kinderen volgen en veel tijd en aandacht kunnen de ouders hun kinderen niet geven. Op haar zestiende wordt Guul uit huis geplaatst en komt terecht in het Klooster van Onze Lieve Vrouwe Moeder van Barmhartigheid in Tilburg. De zusters daar ontfermen zich met straffe hand over meisjes die het verkeerde pad op dreigen te gaan. Na een jaar wordt Guul overgeplaatst naar het Klooster van de Zusters van Liefde in Almelo. Dat het daar niet goed toeven was, bleek uit onthullingen verleden jaar in het NRC. Meisjes moesten er onbetaald arbeid verrichten in de wasserij en het naaiatelier. Gerenommeerde bedrijven als Ten Cate en later C&A hebben daar goed van geprofiteerd.

Guul heeft er drie lange jaren gezeten, door de barmhartige zusters gekneed en gemengeld tot een braaf oppassend meisje. Op 7 november 1915 mag ze eindelijk naar huis, maar daar is geen plaats meer voor haar. Ze krijgt ergens een baantje als inwonend dienstbode, maar op 17 augustus 1916 vertrekt ze naar Den Haag... hoogzwanger! En dat ondanks de jarenlange vermaningen van de Zusters.

Een dramatisch besluit

In Den Haag mag Guul ondanks haar vergevorderde zwangerschap als inwonend dienstbode werken bij de sociaal bewogen familie Feelders. Mijnheer Feelders is eigenaar van de bekende kwekerij Klein Zwitserland. In zijn prachtige villa aan de Klatteweg ontvangt hij veel buitenlandse bezoekers en mensen van adel. Zelfs koningin Wilhelmina en prins Hendrik zijn er regelmatig te gast. Misschien mocht Guul ze wel bedienen en heeft ze daar haar deftige manieren aangeleerd. Tegen de tijd dat ze moet bevallen, moet ze echter toch vertrekken. Ze gaat naar Leiden, waar ongehuwde meisjes anoniem terecht konden in het Sint Elisabeth Ziekenhuis. En daar bevalt ze op 30 oktober 1916 van een zoon: Hendrik Johannes van den Oever.

Na de bevalling keert ze terug naar Den Haag, waar ze zich ten einde raad wendt tot het Leger des Heils, dat zorgt voor een plekje voor haar en de kleine Hendrik in het opvangtehuis voor daklozen aan de Nieuwe Schoolstraat.

Het is er verschrikkelijk. Het tehuis is oorspronkelijk bedoeld voor de opvang van dakloze mannen, maar in de periode dat Guul en de kleine Hendrik er verblijven, is de Eerste Wereldoorlog al twee jaar aan de gang en duizenden Belgische vluchtelingen trekken onze grens over om een veilig onderkomen te zoeken. Nu wordt in het opvangtehuis ook ruimte gemaakt voor vrouwen en kinderen, die eerst wekenlang door de stad hebben gezwoven. Het regime is uiterst streng, maar dat is Guul wel gewend bij de Barmhartige Zusters. Het volkomen gebrek aan privacy, de honger, het gekrijs van kinderen, de viezigheid, het ongedierte en de ziektes: het wordt Guul allemaal te veel. Ze is wanhopig, haar leven is uitzichtloos. Thuis is ze niet meer welkom, een betrekking als inwonende dienstbode, waarvoor ze door de zusters is opgeleid, is met een kind geen optie. Ze zal van opvanghuis naar opvanghuis moeten zwerven en steeds dieper wegzakken in de ellende. Ze ziet maar één uitweg en neemt een dramatische beslissing: ze doet afstand van haar kind.

Op haar persoonskaart zie ik een kleine aanwijzing naar wie het kind gaat. Met potlood en nog net leesbaar staat achter de naam van Hendrik: "Naar A.C.A. Lanza." De naam zegt me niets en dus duik ik weer de archieven in om meer van deze familie te weten te komen.

Een ware bezienswaardigheid

Celeste Lanza (1858-1930) is een scharenslijper uit het toen doodarme Italiaanse dorpje Pinzolo, aan de voet van de machtige Dolomieten. In de winter trekken veel mannen als scharenslijper met hun karretje met slijpsteen lopend naar het westen van Europa. Zo ook Celeste, die zich in 1895 voorgoed in Den Haag vestigt. De reden is de liefde, want rond 1892 krijgt hij een relatie met Maria Roozenboom, met wie hij in 1895 trouwt. Ze hebben dan al drie kinderen en er zullen er nog acht volgen. Hun oudste zoon is Anton Celeste Angelo, geboren in 1884. Hij is een van onze hoofdrolspelers in deze kleine geschiedenis.

Celeste zet zijn werk als scharenslijper voort en trekt met zijn karretje langs de deuren. In 1912 verschijnt er een advertentie in de krant waarin staat dat C. Lanza het vanouds bekende café-biljart De Graankorrel aan de Lange Beestenmarkt 180 overneemt, "inclusief levende muziek". Een blik in het bevolkingsregister leert dat hij hier met zijn gezin woont, totdat hij in 1921 verhuist naar de Doubletstraat 21, het huis waarin jaren later de befaamde Haagse prostituee Blonde Dolly haar loopbaan zou beginnen. In 1925, bij het huwelijk van een van zijn kinderen staat hij op de huwelijksakte weer genoteerd als messenslijper. Het café-biljart is waarschijnlijk niet het succes geworden dat hij ervan hoopte.

Maar er is meer, iets heel bijzonder: Celeste is de allereerste Italiaan in Nederland die in de zomer zijn eigen ijs maakt en verkoopt. Het is voor de conservatieve Nederlanders wel wennen om ijs op straat te eten en dan nog wel ijs met 'vreemde smaken' zoals citroen en aardbei.

Al in 1889 wordt hij gesignaleerd op de boulevard van Scheveningen en is er een ware bezienswaardigheid. Ook op het Haagse Malieveld is hij een bekende verschijning; hij krijgt er zijn eigen standplaats. Zijn Italiaanse collega's komen pas na 1927 naar Nederland, zoals de bekende families Talamini en Gamba. Hij onderscheidt zich op alle fronten en als hij in 1927 zijn veertigjarig jubileum viert, wijden Het Vaderland en de Haagsche Courant er een speciaal artikel aan.

Het Huis met de Gouden Stoep

Anton Celeste Angelo Lanza (1884-1954) wordt als oudste zoon net als zijn vader scharenslijper. Maar al heel jong gaat het helemaal mis met hem. In mei 1904, hij is dan nog geen twintig jaar, wordt Anton voor de eerste keer opgepakt wegens diefstal en veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf in Scheveningen. Zijn gedrag daar wordt 'redelijk' genoemd. Kort na zijn vrijlating in 1905 wordt hij voor een tweede keer opgepakt en in 1906 verdwijnt hij voor de derde keer achter slot en grendel. Steeds gaat het om diefstal of poging tot diefstal.

Op 14 oktober 1908 trouwt de dan 24-jarige Anton met Johanna Charlotte Bordewijk die hem een tijdje in het gareel weet te houden. Zijn vader Celeste helpt hem een handje, want behalve scharenslijper is hij in de zomer nu ook ijsverkoper, ongetwijfeld onder toezicht van een bezorgde Celeste. In 1913 krijgt hij een verklaring van goed gedrag, wat hem in staat stelt chauffeur te worden. De verklaring wordt wel onder

voorwaarden verstrekt: als Anton zich weer misdraagt, wordt de vergunning meteen ingetrokken.

Toch gaat hij weer het verkeerde pad op. Op 22 augustus 1918 wordt hij opgepakt wegens diefstal en krijgt een paar maanden gevangenisstraf. Nog maar net vrij, wordt hij op 2 januari 1919 opnieuw gearresteerd. Anton krijgt een korte straf, maar wordt een paar maanden later weer opgepakt. Nu is hij een echte draaideurcrimineel geworden. Als het in december 1922 weer mis gaat, wordt hij veroordeeld tot maar liefst drie jaar gevangenisstraf. Anton gedraagt zich goed in de gevangenis en krijgt daarom strafvermindering van een paar maanden. Op 22 maart 1925 is hij weer vrij man en nu voorgoed. In totaal is hij zeven keer opgepakt en veroordeeld. Alle keren zijn er broers en zussen bij de diefstal betrokken. De familie heeft namelijk een lucratieve manier gevonden om snel rijk te worden. Volgens krantenberichten flaneren de bloedmooie zusjes Lanza, gehuld in bont en juwelen, door de Haagse straten, pikken mannen op en nemen ze mee naar hun huis in de Spinozastraat. Terwijl de mannen zich daar met de zussen amuseren, ontdoen de broers de slachtoffers van hun geld en andere waardevolle spullen. Soms bedraagt de buit wel zo'n zeventienduizend gulden. Het huis wordt in de volksmond dan ook al gauw Het Huis met de Gouden Stoep genoemd.

De familie Lanza is berucht geworden. Toch, als ik het Bevolkingsregister goed bekijk, zie ik ook een heel ander beeld ontstaan. Ik zie familieleden die elkaars kinderen opvangen als iemand weer eens in de gevangenis verdwijnt, die hun kinderen naar elkaar vernoemen en die getuigen zijn op elkaars huwelijk. Ze wonen allemaal bij elkaar in de buurt. En altijd is daar weer de oude Celeste die zijn kinderen opvangt als het weer eens helemaal mis gaat en die zijn huis voor iedereen openstelt.

Maar hoe zit het nu met de kleine Hendrik van den Oever? Hoe en waarom is hij verzeild geraakt bij de familie Lanza?

Het Scharenslijpersjong

Na anderhalve maand in de hel van het opvangtehuis van het Leger des Heils te hebben gezeten, mag Guul op 4 januari 1917 toch weer aan de slag bij de familie Feelders. Maar waar is de kleine Hendrik gebleven? Op 16 januari 1917 duikt hij plotseling op in Huizen, in die tijd een klein maar redelijk welvarend vissersdorpje in Noord-Holland. Het kleine mannetje, dat dan nog net geen drie maanden oud is, komt te wonen bij... Anton Lanza en zijn vrouw Johanna. Ze zijn daar op 14 oktober 1916, twee weken voor de geboorte van de kleine Hendrik, vanuit Den Haag naartoe verhuisd.

De grote vraag is natuurlijk waarom de kleine Hendrik is ondergebracht bij Anton en Johanna. Eigenlijk ligt het antwoord voor de hand: Anton is hoogstwaarschijnlijk de vader van Hendrik. Misschien is de verhuizing naar Huizen wel met een vooropgezet doel gepland. Als ze een halfjaar later weer naar Den Haag terugverhuizen, kunnen ze de buurt in de waan laten dat Hendrik hun kind is. Alleen zijn familie weet wel beter. Het is natuurlijk maar een veronderstelling, maar toch vind ik een belangrijke aanwijzing. Eenmaal terug in Den Haag, pakt Anton al snel zijn criminele activiteiten weer op. Als hij weer eens in de gevangenis terechtkomt, wordt de kleine Hendrik tijdelijk ondergebracht bij de familie Baggerman. Op Hendriks persoonskaart staat een interessante aantekening: Baggerman is de oom van Hendrik. Hij is getrouwd met Stella Lanza, een zus van Anton. Als Baggerman zijn oom is, dan is Stella zijn tante en dat wijst dus op een verwantschap met de familie Lanza en naar mijn mening in het bijzonder met Anton.

Ondertussen is zijn moeder Guul getrouwd met Cornelis Corbeel. Na een lange reeks verhuizingen gaan ze in 1955 in een groot pand aan de Laan van Meerdervoort wonen,

waar ik ze als heel jong meisje regelmatig heb bezocht. Heeft tante Guul de kleine Hendrik nog weleens gezien? Heeft ze contact gehouden met de familie Lanza? Wist Hendrik van het bestaan van zijn moeder? En wist oom Cor van het bestaan van Hendrik? Ik zou het niet weten, net zo min als ik weet hoe Anton en Guul ooit met elkaar in contact zijn gekomen. Toen Guul in 1988 in Rotterdam overleed, heeft ze haar geheim in haar graf meegenomen. En dat is haar goed recht.

Terwijl ik dit allemaal overdenk, komt er ineens een lang vergeten herinnering boven. Ik ben nog heel klein en zit in een hoekje van de woonkamer met mijn pop te spelen. Mijn oma en mijn moeder zitten samen te smoezen maar waarover ze het hebben, ontgaat me. Ineens hoor ik mijn oma schamper zeggen: "...met haar scharenslijpersjong." Scharenslijpersjong! Ik heb geen idee wat dat is, maar het woord fascineert me. "Je bent mijn lieve scharenslijpersjong" fluister ik tegen mijn pop en ik zal dat woord nog vaak als een koosnaampje gebruiken totdat het verdwijnt in de krochten van mijn geheugen. Had oma het over haar zuster Guul, die zich in die tijd heel wat verbeeldde nu ze op de deftige Laan van Meerdervoort woonde? Maar dat betekent dat mijn familie wel degelijk op de hoogte was van het bestaan van Hendrik. Het zou dan een van die goed bewaarde geheimen van de familie Van den Oever zijn.

Hendrik groeit voorspoedig op en blijft bij Anton en Johanna wonen tot hij dik in de twintig is en dat is voor mij een teken dat hij het daar goed heeft gehad. Zijn liefdesleven is een verhaal apart. In totaal is hij vier keer getrouwd geweest en heeft hij zes kinderen gekregen, waarvan er drie op jonge leeftijd zijn overleden. Toen zijn eerste vrouw zwanger was, heeft hij een passant ook nog een vriendin bezwangerd en het siert hem dat hij het kind heeft erkend. Bovendien heeft hij de verantwoording op zich genomen voor twee stiefkinderen. Hij overlijdt op 2 mei 1994. Met al zijn vrouwen, vriendinnen, kinderen, buitenechtelijke kinderen en stiefkinderen heeft hij, geheel in de stijl van de familie Lanza, een gevarieerd en allesbehalve saai leven geleid.

Met de familie Lanza is het uiteindelijk goed gekomen. In 1925 wordt het Huis met de Gouden Stoep op last van de gemeente gesloten. Dit, en de tragische dood van een van de zussen, brengt de familie tot rust. Hun nazaten hebben zich opgewerkt tot respectabele burgers, van wie sommigen een verantwoordelijke functie in de maatschappij hebben bekleed.

Anton Lanza krijgt opnieuw een verklaring van goed gedrag en mag weer aan de slag als chauffeur. Toch verschijnt zijn naam nog eenmaal in de krant. In juni 1955 wordt hij overreden door een vrachtwagen. De ambulance is snel ter plaatse en Anton wordt naar ziekenhuis gebracht, waar hij kort na aankomst overlijdt. Arme Anton. Hij was een van de eerste chauffeurs van Den Haag en het is wrang dat juist hij overlijdt bij een verkeersongeluk. Hij is 71 jaar geworden.

Het einde van zijn vrouw Johanna is zo mogelijk nog tragischer. Op 21 mei 1963 vult ze de kachel met kolen uit een papieren zak. Het papier vat vlam en zo ook haar kleding. De burens komen aangesneld op haar gegil, maar het is al te laat. Ook zij wordt met spoed naar het ziekenhuis gebracht waar ze een dag later overlijdt aan haar verwondingen.

Een vreselijk einde voor deze lieve mensen. Ze werkten weliswaar mee aan de louche praktijken van het Huis met de Gouden Stoep, maar door zich te ontfemen over het Scharenslijpersjong hebben zij getoond een gouden hart te hebben.

Corry Verver is auteur van het onlangs verschenen boek *Het Scharenslijpersjong, een kleine familiegeschiedenis*.